

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשס"ט

פרשת וירא

א. רש"י הירש.

פרק יח' פסוק ה':

(ה) כי על כן. קשה לפרש את הביטוי הזה. נראה, שיש להבין אותו כמשפט חיסורי: כי על כן (עשיתי זאת, ביקשתי זאת וכדו'), שהרי אחריו יש תמיד נימוק לבקשה או לפעולה. — השונה מן הנימוק, שעלה על הדעת תחילה. כך "כי על כן ידעת חנתנו במדבר" (במדבר י, לא): לא למענך אני מבקש זאת ממך; אלא על כן (ביקשתי שתישאר עמנו), שהרי אתה מכיר את כל מקומות חנותנו. "כי על כן לא נתתה

אלות

1. התוכל לנסות להסביר מה כוונת הקושי כאן?
2. מהי תשובת פרשנינו לכך?
3. מה מוכיחות הדוגמאות שהיא מביאה?
4. מה זה בצטט משנה מחינת הפנתנו את הכסוק?

* * *

ב. בכור שור.

פרק כא' פסוקים ו', ז', י':

כא (ו) צחוק עשה לי אלהים. כלומר: הכי קרא שמו יצחק — שיצחקו עלי בני-אדם לאמר: ראיתם שרה שילדה לתשעים שנה, והתחילה עתה ארטוטטיר.
(ז) מי מלל לאברהם. כלומר: מי היה אומר לאברהם שאירע דבר זה שהיניקה בנים שרה לא היה אדם שיאמר לו כך, שלא היה מאמין, רק היה כמצחק בעיניו.
(י) כי לא יירש בן-האמה וגו'. כלומר: אינו דין שירש בן-האמה עם בני, ולפיכך איני רוצה שידור כאן, שמא לאחר מיתתנו יאמר גם אני בן-אברהם ויבוא לירש.

אלות

1. מהו הצחוק שבפניו חש אברהם?
2. מי אמר "מי מלל" ואף מה הוא התכוון?
3. מה זה כאן "מצחק בעיניו"?
4. כסוק יוד' מסבירה שרה את טענותיה, התוכל לנמקס?

* * *

ג. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק כא' פסוק ו':

(ו) צחק עשה לי אלהים. אף על פי שיש צער מילה לתינוק האל יתברך נתן שמחה בלבי^א, לפיכך^ב כל השמע יצחק לי. וישמח בעדי^ג, ולא ידאג בשביל צער המילה.

וירא

עשייה מיוחדת שהקב"ה נתן לה שמחה בזמן הברית. כי אם הכוונה על הלידה, הרי זה נגרם ממילא על ידי הלידה, ואין על זה לשון עשייה. 9. כאשר אנשים יראו כיצד שמחתי מתגברת על הרגשתי את צער התינוק הנימול. 10. כי אין זה נאה שהאם בצער והמשחתתפים עמה בשמחה. עכשיו שגם האם בשמחה, יוכלו כולם לבטא את רגשות השמחה שלהם באין מפריע. (ועיין הרחב דבר לנצי"ב ויקרא יב,ב עמוד 92).

7. רבינו לשיטתו בפסוקים ד"ה, שפסוק ה' מוסב על ברית המילה שבפסוק ד', וממילא פסוקו מתיחס אף הוא למילה (פסוק ד' ובעקבותיו פסוק ה') ולא ללידה (פסוק א'), וענין זה מוכרח כפי שהסברנו בהערה הקודמת, שפסוקים אלה הופיעו לאחר הזכרת ברית המילה, ולא אחר פסוק א' ששם מוזכרת הלידה. 8. ולכן יש שאינם מברכים ברכת שהחינו. 8א. אם כן "צחוק עשה לי" - עכשיו (עבר מידי), ולא "עשה לי" לפני כמה ימים על ידי הלידה. ואם כן "עשה" כפשוטו,

לאלו

1. לכאורה על איזה קושי אפשרי מנסה פרשנו לצנות?
2. מהי המתנה המיוחדת שהקב"ה נתן כאן לצרה?
3. למה יש הסוקריס כאין למרק "שהחינו" על המילה?
4. איך הוא מפרש - מנה לחלוטין מן המקובל - את צנין: "כל השואע יצחק לוי"?
5. מה רוצה פרשנו לפרשנו כאן?

* * *

ד. הכתב והקבלה.

פרק בא' פסוקים ט', י':

(ט) אשר ילדה לאברהם מצחק.

היה מלפני, כמאמר לינני הדור שמתחילתך נחשבה שרה, והיה מלחק על האומרים ששרה ילדה לאברהם, ויותר יתכן לומר שהכתוב הזכיר אשר ילדה לאברהם להידיע שזה היה הלחוק שלו שהוא לצד נולד לאברהם, ולפי שאין התייקות אומרים רק מה ששימעהם מהוריהם, לכן אמרה שרה גרש את האמה (רא"ש): (י) לא יירש. הלילה לשרה אמנו לאחר כדברים האלה מלד הקנאה וכדומה ונסבת דעית נפסדות המוניית כאשר יאמר הראש"ע שקנאה זו צעזור שהיה גדול מצנה, ולא חודיענו התורה התנסגות מדת הקנאה בצרות העולם, לכן אמר שר"ל צהדל לשון נחלה וירושם והיא זקו, והנחל ניטל חלק עם אחריים, כמו והיה ציוס הנחילו את צניו את אשר יהיה לו, צהנחל עליון גוים צהשרידו צני אדם, לכן פעמים רבות לשון חלק ממוצר ללשון נחלה כמו עפ"י הגורל חחלק נחלתו, וצחך אחים יחליק נחלה, ונחל ה' את יהודה חלקו, כי חלק ה' עמו יעקב חזל נחלתו, אולם היורש נוטל את הכל ואין הדבר מתחלק צינו וצין אחר, כמו הן לי לא נחת זרע והנה צן ציתי יורש אותי, וכן נשמידה את היורש וכצו את גחמתי אשר נשארתי, ולפעמים לא יהיה היורש אדם מיוחד כ"א כלל וצו מיוחד הכולל אנשים הרבה, כמו כי ירשה לעשו נחתי את הר שעייר וצחמת כי הר שעייר נחלק לחצות הרבה צין כל לחלחי עשו חזל הר שעייר צכללו היה לעשו ולא יחלקו צו שאר עמים, וכן וירשהו קאת וקפוד, מין העופות האלה יירשהו כולה ואח"כ יחלקו צניהם אך לא יהיה צה חלק לצני אדם כלל כי כולה לקאת וקפוד תהיה, והנה צחמת שרה צחמתה כראותה ישמעאל מלחק והכירה צו כי גם צמעלליו יוכר נער כי יהיה פרא אדם ידו צכל לגזול ולחמים ציד חזקה וצזרוע נעויה, והצניה כי חס יגדל צצית אברהם גם את הכל יקח ילא יניח אף דצר קטן ליחחק, לכן אמרה לאברהם גרשהו מציתי כי חין לחוי שיהיה צן האמה הזאת הוא היורש (את הכל) כנגד צני כנגד יחחק: ולא היתה שרה מינעת חליקת היורשה צין ישמעאל ויחחק שא"כ היה לה לומר לא ינחל, אך יראה פן יהיה הוא היורש את הכל צצוקוב' יחחק צנה; ואין עם צני עם יחחק ענין חליקה עמי, כי מלת עם ענינו ג"כ לשון כנגד כמו ומה ילדק חוש עם חל, הטעם כנגד חל, וכן הוצר צ עם ישראל, כנגד ישראל, וכן וילחם עם ישראל, וכן (האזינו י"צ) ואין עמו חל נכר ערש"י חס, וכן חין חלשים עמדי (שם ל"ט) עומד כנגדו למחות (רש"י), וכן מלת אמה היא יריצ את ריבס אהך כנגד. עכ"ד. ול"נ צזה צעזור הזכירה שלילת היורשה לצדה לא יירש, ולא אמרה צפירוש לא יירש איתנו, כמו צן ציתי יורש אותי, לא יירשך זה, וכן לא שללה צפירוש את ירושת הקנינים, ולא אמרה לא יירש את נחלתנו או את אשר לנו, כמו ציוס הנחילו את אשר לו, מזה אפשר לומר שאין המכוון צחמתר לא יירש שלילת ירושת הקנינים, חזל כוונתה לא היתה כ"א להחסיקו מן הצית צל תהיה לו ציוס החצרות עם יחחק ולא יהיה ציכלתו עוד להחשח על צנה ולהחראח כראש ומושל עליו ולחחק צו כאשר התנהג עד הנה, וזהו המכוון לדעתי צלשון לא יירש כלימר לא יהיה ראש ומושל (ניכט געציעטערש פערשארען), כי רש המורה על היורשה הוא לרש"י מפתעף השם ראש שהינה על מה שהוא עיקר צעך הנטפל חליו (לחב הייטע), כי גם היורש נעשה ראש על היורשה והיא נכנסת חמת ממשלתו (ערשארעט), ומזה הונח ג"כ רש להוראת הרשות (געצא"ט) כמו כרשיון רש (עזרא ג'), והוא מטעם שנעשה המורשה ראש ומושל על דצר; הנה לדברים האלה לשון לא יירש פה יצוחר לפי אורחתו העיקרית

1. מה קשה לו בסוסק ט' ואיזה קושי זה?
2. מה מצנהו לכך?
3. למה אמרה שרה לאברהם לערש את האמה?
4. כפירושו לסוסק יוד' לא מקבל פרשנו את האפשרות ששרה מקנאה בהסר, למה?
5. אם כן מה כן רצתה שרה?
6. פרשנו מחלק בין הנחלה לבין ירושה, התוכל להסמיר?
7. כוונת שרה לא היתה "עליאת הקנייני" כי אם מה?
8. איך לפי זה מתפרש כאן השורש "ירש"?
9. מה בסוף רוצה פרשנו ללמדנו כאן?

* * *

ה. מדרש רבה.

ט. אָמַר ר' לוי: שְׁתֵּי פְעָמִים כָּתִיב: 'לֵךְ לֵךְ', ואֵין אֵינוּ יוֹדְעִים אֵי פֶרֶק כְּבִי פֶסוּק ב':
 זו חביבה, אם השניה או הראשונה? – ממה דכתיב: (בראשית כב. ב) 'אל ארץ המדינה, הוי: השניה חביבה מן הראשונה. אמר ר' יוחנן: 'לך לך מארצך' – מאפרכיה שלך, 'וממולדתך' זו שכונתך, 'ומבית אביך' זה בית אביך, 'אל הארץ אשר אראך', ולמה לא גלה לוי? – כדי לחבבה בעיניו, ולתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה. היא רעתה דר' יוחנן, בדאמר ר' יוחנן: (שם. שם. שם) 'ויאמר קחנא את בנה את יחידך' – אמר לוי: זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו. אמר לוי: (שם. שם. שם) 'אשר אהבת' – אמר לוי: ואית תחומין במעינא? אמר לוי: (שם. שם. שם) 'את יצחק', ולמה לא גלה לוי? – כדי לחבבו בעיניו, ולתן לו שכר על כל דבור. דאמר ר' הונא משם ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי: משהה הקדוש ברוך הוא ומתלה עיניהם של צדיקים, ואחר כך הוא מגלה להם טעמו של דבר. כך: 'אל הארץ אשר אראך' (שם. שם. שם) 'על אחד הקרים אשר אמר אליך', (יונה ג. ב) 'וקרא אליה את הקריאה אשר אנכי דבר אליך', (יחזקאל ג. כב) 'קום צא אל הבקעה ושם אדבר אותך'.

1. לכאורה – מה הקושי?
2. מה דעת ר' יוחנן על האמירה הראשונה?
3. מהמשק שואל ר' יוחנן על אצלנו – מה שאלותיו בצמ?
4. מה הטעם להשתיית הקמ"ה אצל צדיקים?
5. מה הרציון בכל זה?

* * *